

Tiedoksi!
G. P.

Erikoisvaliokunnan ehdotus Keskuskauppakamarin lausunnoksi kirjanpitolain 4 §:n 9 kohdan sovellutuksesta.

20.1.32

Suomen Pankkiyhdistyksen hallituksen tehtyä ehdotuksen kirjanpitolain 4 §:n 9 kohdan muuttamisesta ja oikeusministeriön lähetettyä tämän ehdotuksen Keskuskauppakamarelle lausuntoa varten, on Keskuskauppakamarissa asian käsittelyä varten asetettu erikoisvaliokunta, jonka puheenjohtajana on toiminut vuorineuvos Yrjö Pulkkinen sekä jäsenenä kamarineuvos Emil E. Eneberg, varatuomari Raf. von Frenckell, pankinjohtaja Arthur Neovius, professori Gösta Söderholm ja eversti Carl Voss-Schrader.

Käsiteltyään asiaa tammikuun 14 p:nä 1932 on erikoisvaliokunta päättänyt esittää Keskuskauppakamarin hyväksyttäväksi seuraavan lausuntoehdotuksen:

Oikeusministeriölle viime joulukuun 30 päivänä tekemässään esityksessä on Suomen Pankkiyhdistyksen hallitus huomauttanut, että Suomen markan kurssi, sen jälkeen kun se on irroitettu kullasta, on ollut suuresti vaihteleva, mikä tulee huomattavasti vaikeuttamaan kirjanpitovelvollisuudesta helmikuun 14 p:nä 1925 annetun lain määräysten soveltamista, varsinkin mikäli koskee ulkomaan rahan arviointia. Kun Pankkiyhdistyksen mielestä erikoisesti sanotun lain 4 §:n 9 kohdan määräys, jonka mukaan ulkomaan rahan määräiset velat ja sitoumukset, sikäli kuin ne joutuvat maksettaviksi seuraavan tilikauden aikana, ovat ilinpäätöksessä kirjattavat vähintään käyvän kurssin mukaan, tuottaa huomattavia vaikeuksia, on Pankkiyhdistys ehdottanut, että sanottua säännöstä ei sellaisenaan sovellettaisi tilinpäätöksissä, jotka tehdään joulukuun 31 p:nä 1931 tai myöhemmin, vaan että se ero, joka on olemassa ulkomaanrahan määräisten velkain ja sitoumusten kurssissa, laskettuna yhtäältä nykyisten todellisten kurssien mukaan ja toisaalta kultapriteetin mukaan, saataisiin kirjanpidossa merkitä erikoisiksi siirtyviksi varoiksi.

Kun voimassaoleva laki kirjanpitovelvollisuudesta säädettiin, oltiin selvillä siitä, että se edellytti sellaisia normaalioloja, joissa niinhyvin tavaran kuin rahankin arvo on suurin piirtein vakiintunut. Vain tällä edellytyksellä voitiinkin puheenaolevan lain 4 §:n varsin yksityiskohtaiset määräykset hyväksyä. Tämä edellytys käy erikoisen selvästi ilmi siitä, että eduskunta ei lain säätämisen aikaan 1924-1925 katsonut olosuhteita vielä siksi vakiintuneiksi, että sanotun 4 §:n säännökset olisi heti voitu soveltaa käytäntöön, vaan laissa määrätään, että sanotun pykälän määräykset tulevat noudatettaviksi vasta vuoden 1930 tilinpäätöstä tehtäessä, vaikka laki muilta osiltaan tuli voimaan jo maaliskuun 1 päivänä 1925. Perusteena tähän poikkeukseen eduskunta mainitsee lyhyesti vain, että "omaisuuksien arvot eivät vielä ole vakiintuneet". Kuten on yleisesti tunnettua vaikutti tähän poikkeukseen m.m. se seikka, että erinäisillä rahalaitoksilla ja varsinkin säästöpankeilla tällöin oli hallussaan huomattava määrä obligatioita, jotka olivat hankitut silloisia kurssiarvoja korkeampaan hintaan ja joiden välitön arvioiminen kirjanpitolain 4 §:n 6 kohdan mukaan olisi tuottanut sanotuille rahalaitoksille vaikeuksia.

Senjälkeen kun kirjanpitovelvollisuuslain 4 §:ää on 1930 vuoden tilinpäätöstä tehtäessä ensi kertaa sovellettu, on tilanne kokonaan muuttunut ryhdyttäessä nyt laatimaan 1931 vuoden tilinpäätöstä, mikäli koskee sanotun lain 4 §:n 9 kohdan sovellutusta. Sanotun lainpaikan mukaan ovat normeina arvioitaessa ulkomaanrahanmääräisiä saatavia ja velkoja Suomen Pankin tilikauden lopussa ilmoittamat kurssit. Sen jälkeen kun Suomen marka on irroitettu kullasta, saattaa kuitenkin olla kysymyksenalaista, mikä on pidettävä tällaisena määrävänä kurssina. Kun samassa kohdassa kuitenkin määrätään, että ellei Suomen Pankki ole ilmoittanut jotakin kurssia, käytettäkään muuten käypää kurssia, on lähellä johtopäätös, että puheenaolevassa suhteessa on pidettävä määrävänä niitä käypiä kurssia, joita yksityispankit nykyään noteeraavat. Tosin on valtiovarainministeriö kuluvan tammikuun 5 p:nä antanut määräyksen niistä kurssista, joita on noudatettava ulkomaanrahan määräisiä arvoja muutettaessa Suomen rahaksi vuonna 1932 tapahtuvaa tulo- ja omaisuusverotusta varten ja näiksi kurssiksi määrännyt vuoden vaihteessa noteeratut n.k. nimelliset kurssit, joissa ulkomaanraha noteerataan huomattavasti alle todellisten käypien kurssien. Tätä määräystä on luonnollisesti sovellettava verotuksessa v:ltä 1931, mutta se ei ratkaise kysymystä ulkomaanrahanmääräisten arvojen

asemasta kirjanpidossa.

Erikoisia vaikeuksia tuottaa puheenaoleva lain kohta, kuten Pankkiyhdistyksen huomauttaa, sovellettaessa lain säännöstä, että ulkomaanrahanmääräiset velat ja sitoumukset, sikäli kuin ne joutuvat maksettaviksi seuraavan tilikauden aikana, ovat arvioitavat vähintään käyvän kurssin mukaan. Se agiotappio, joka tällaisen menettelyn kautta jo on lopullisesti syntynyt tilivuoden kuluessa, voitaneen yleensä ottaa huomioon vähennyksenä verotuksessa. Vaikeampi on sitävastoin kysymys veloista ja sitoumuksista, jotka joutuvat maksettaviksi vasta seuraavan tilikauden aikana ja joiden lopullista agiotappiota ei siis vielä voida arvioida. Jos tällainen agiotappio täysin määrin otetaan huomioon, saattaa se vaikuttaa varsin mullistavasti kirjanpäättökseen. Saattaa myöskin käydä niin, että Suomen markan kurssi tulevan tilikauden aikana nousee, jolloin seuraavassa tilinpäätöksessä syntyisi vuorostaan agiovoittoa, joka lain säännösten mukaan olisi verotettavaa tuloa. Kun niinhyvin edellämainitun laatuinen agio-voitto kuin agiotappiokin ovat kokonaan näennäisiä, olisi epäasianmukaista ja myöskin käytännössä arveluttavaa pitää tällaisia arvoja määrävinä kirjanpidossa. Sellainen epätasaisuus kirjanpäättökseen tuloksissa, mikä tällaisesta menettelystä johtuisi, ei tuottaisi etua enempää veronmaksajille kuin valtiolle ja kunnillekaan veron saajina, mutta se olisi kyllä omiaan suuressa määrin häiritsemään liikkeiden säännöllistä kulkua.

Vaikka tässä yhteydessä ei voidakaan syventyä niihin moniin vaikeuksiin, joita puheenaoleva lainkohta nykyoloissa tuottaa, käynee edelläolevasta kuitenkin selville, että sanottua lainpaikkaa sellaisenaan ei nykyään voida noudattaa. Suomen Pankkiyhdistyksen aloite on näinollen ollut täysin aiheellinen. Siitä menettelystä, jota on noudatettava täten syntyneen tilanteen korjaamiseksi, voidaan kuitenkin olla eri mieltä. Tahtomatta enemmän puuttua Pankkiyhdistyksen ehdottaman menettelyn arvoisteluun, näyttäisi kuitenkin toinen menettely ehkä olevan yksinkertaisempaa ja sen vuoksi suositeltavampaa. Lähtien siitä tosiasiasta, että puheenaolevaa lainpaikkaa on sovellettu ensi kertaa vasta vuoden 1930 tilinpäätöstä tehtäessä, näyttäisi asianmukaisemmalta, että nyt olojen taas muututtua puheenaolevassa suhteessa epänormaaleiksi, palataan siihen tilaan, mikä oli olemassa ennenkuin sanottu lainpaikka tuli voimaan. Niinhyvin kirjanpitovelvollisilla kuin viranomaisilla on viime vuoden kuluessa, jolloin kirjanpitolain 4 § vielä ei ollut voimassa, muodostunut vakiintuneet menettelytavat niiden monien kysymysten ratkaisemiseksi, jotka tässä tulevat esille. Sen epänormaalin ajan kuluessa, joka ei toivottavasti kestä montakaan vuotta, ennenkuin valuuttatilanne uudestaan vakiinnutetaan, olisi näinollen tarkoituksenmukaisinta antaa olosuhteiden kehittyä, kuten edellisinäkin vuosina, kokonaan käytännön varassa, jossa joustavammin voitaisiin ottaa huomioon kulloinkin vallitsevan tilanteen vaatimukset kuin mikä on mahdollista tätä ylimenokautta varten laadituissa erikoisissa lain säännöksissä tai hallinnollisissa määräyksissä.

Edellämainittu ehdotus tietäisi siis sitä, että kirjanpitovelvollisuuslain 4 §:n 9 kohta kokonaan kumottaisiin toistaiseksi ja kunnes valuuttatilanne on vakiintunut ilman että tätä säännöstä korvataan millään uudella säännöksellä. Onko tällainen muutos tehtävä hallinnollista tietä eduskunnan äsken myöntämien ylimääräisten valtuuksien nojalla, kuten Suomen Pankkiyhdistys ehdottaa, vai onko asiasta annettava esitys pian kokoontuvalle eduskunnalle, se jääköön hallituksen itsensä harkittavaksi. Pääasia kuitenkin on, että kysymys ratkaistaan niin hyvissä ajoissa, että ehdotettua muutettua menettelytapaa voitaisiin noudattaa jo 1931 vuoden tilinpäätöksissä, jotka useimmissa tapauksissa tehdään helmi- tai maaliskuun, joskus jo tammikuun kuluessa.

Edellämainituilla perusteilla Keskuskauppakamari kunnioittaen esittää mielipiteenään

että Suomen Pankkiyhdistyksen hallituksen esitys on täysin aiheellinen, mutta että samaan päämäärään päästään Keskuskauppakamarin mielestä yksinkertaisemmin kumoamalla toistaiseksi (suspendeeraamalla) kirjanpitovelvollisuudesta helmikuun 14 p:nä 1925 annettun lain 4 §:n 9 kohta eli kunnes Suomen markan arvo on uudelleen lainsäädännön kautta vakiinnutettu.

Helsingissä tammikuun 20 päivänä 1932.